

Pia Lohikoski vas

Kirjallinen kysymys yhteisestä katsomusaineesta

Eduskunnan puhemiehelle

Elämme maailmassa, missä eri uskonnoilla ja muilla katsomuksilla on edelleen suuri merkitys. Lapset eivät voi kuitenkaan valita, millaiseen katsomukselliseen ympäristöön he syntyvät. Tämän vuoksi kouluilla on merkittävä tehtävä toimia eri taustoista tulevien lasten yhteisenä paikkana, jossa on mahdollista oppia ymmärtämään sekä omaa että muiden katsomuksia ja oppia tunnistamaan katsomuksia yhdistäviä arvoja.

Dialogi ja ymmärrys erilaisten katsomusten välillä onkin keskeinen osa yleissivistystä. Tämä on vastakkainasetteluja korostavassa maailmassa hyvin tärkeää. Siirtyminen kaikille yhteiseen katsomusaineeseen edistäisi yhteistä ja yhdenvertaista yleissivistystä.

Keskustelu siirtymisestä yhteiseen katsomusaineeseen nousee esiin aika ajoin. Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi selvityksen katsomusaineiden opetuksen nykytilasta ja uudistamistarpeista vuonna 2022. Opetushallitus julkaisi Katsomusaineiden uudistamista koskevan kehittämisryhmän loppuraportin vuonna 2025.

Opetusministeri Anders Adlercreutz nosti esiin kaikille yhteisen katsomusaineen loppuvuodesta 2025. Hänen mukaansa uudella, yhteisellä katsomusaineella voidaan esimerkiksi purkaa eri uskontokuntiin kuuluvien opiskelijoiden eriytymistä. Hänen mukaansa eriytynyt katsomusaineiden opetus on peruskoulun idealle vierasta. Hän aloittaa opetus- ja kulttuuriministeriössä asiasta uuden selvitystyön. Opetusministerin mukaan evankelisluterilainen uskonnonopetus voisi olla hyvä pohja uudelle katsomusaineelle, ja eri uskontojen esittely olisi uuden oppiaineen perusta.

Kaikille yhteistä katsomusainetta voidaan perustella lasten ja perheiden yhdenvertaisuuden vahvistamisella. Oppijat ja heidän huoltajansa eivät olisi eriarvoisessa valintatilanteessa katsomusaineiden opetuksen suhteen. Kaikille yhteinen katsomusaine helpottaisi myös koulutuksen järjestäjien tilannetta. Pienten ryhmien opetus ja pirstaloitunut katsomusaineiden opetus on kallista ja hankalaa. Käytännön haasteita tuovat esimerkiksi lukujärjestyksen suunnittelu sekä opettajien rekrytointi.

Katsomusaineiden monimuotoisuudessa on Suomessa suuria alueellisia eroja, eivätkä niiden opetukseen liittyvät ongelmat ole näin samanlaisia joka paikassa. Esimerkiksi väestönkehitykseen ja opettajien kelpoisuuteen liittyvät ongelmat vaihtelevat eri alueiden välillä.

Kirjallinen kysymys KK 486/2025 vp

Elämänkatsomustiedon oppilaiden osuus perusopetuksessa on Helsingissä 30,9 prosenttia, kun se pienimmillään on osassa kuntia muutamassa prosentissa. Helsingissä elämänkatsomustieto on suurin katsomusaine jo 13 peruskoulussa. Tilastot osoittavat, että suuressa kuvassa evankelis-luterilaisen uskonnon osuus on laskussa, ja elämänkatsomustiedon ja islamin osuudet ovat kasvussa. Myös tämän kehityksen vuoksi lainsäädäntöä on hyvä päivittää katsomusaineiden osalta.

OKM:n selvityksen mukaan kaikille yhteinen katsomusaine oli selvityksen sidosryhmäkuulemisten perusteella varsin suosittu vaihtoehto. Selvityksen mukaan uutta oppiainetta kehittäessä on ratkaistava esimerkiksi opettajien kelpoisuuteen ja koulutukseen liittyvät kysymykset. Kyseessä on rakenteellisesti iso muutos, joka vaatii myös lainsäädännön uudistamista.

Keskeinen kysymys uutta oppiainetta kehitettäessä on, mitä katsomusaineiden opetuksella halutaan saavuttaa. Asiasta käydyissä keskusteluissa nousee erilaisia tavoitteita, joita ovat esimerkiksi yhteinen yleissivistys, lasten ja nuorten toimijuus, kriittiseen ajatteluun kasvattaminen, yhteiskunnallinen koheesio, yhteisen kulttuuriperinnön tunteminen ja ymmärtäminen sekä yksilön katsomukselliset oikeudet.

On selvää, että uuden, yhteisen katsomusaineen tavoitteista ja sisällöistä tulee muodostaa laajasti jaettu ja hyväksytty käsitys, vaikkakin pedagogiset ratkaisut sekä uuden oppiaineen tarkemmat tavoitteet ja sisällöt kuuluvatkin kasvatuksen ja koulutuksen asiantuntijoiden työpöydälle. Tarvitsemme lisää tutkimustietoa myös esimerkiksi jo käynnissä olleista eri katsomusaineiden yhteistyön kokeiluista sekä niihin liittyvästä yhteisopettajuudesta.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miksi kaikille yhteisen katsomusaineen tulisi opetusministeri Adlercreutzin mukaan perustua juuri evankelis-luterilaiseen uskonnonopetukseen,

ohjaako tämä ajatus opetusministerin aloittamaa selvitystyötä yhteisestä katsomusaineesta,

jos uuden oppiaineen perusta on eri uskontojen esittely, miten uskonnottomien katsomukset huomioidaan ja

miten tällaisessa mallissa turvataan muiden oppiaineiden, kuten elämänkatsomustiedon, näkökulmat?

Helsingissä 27.1.2026

Pia Lohikoski vas